

פרקי אבות (2)

המצב של הזולת, ורבים נכשלים בכך. ובזמננו הדבר מצוי מאוד לדאבון לב, וכמעט שכולם הם בעלי בקורת, כלפי אחרים כמובן, ואין ניצל משבט לשונם, וסוברים הם שתכונה זו באה מפאת חכמתם וכשרונם, ואינם יודעים שהדבר בא מגאותם ומטפשותם. וגם מזיקים לעצמם, כי בשמים דנים מדה כנגד מידה, ואם הם דנים את חבריהם לחובה, ידונו גם אותם כך. ועוד, שאם הם עצמם יכשלו בכגון דא, כבר חרצו הם את גורלם. ולכן הם נחשבים כשוטים.

ועוד יש לומר, דלעולם אין לדון את הזולת, כי התנא הזהיר אל תדון את חברך עד שתגיע למקומו, והרי זה תנאי בלתי אפשרי, ואין ביכולת האדם לקיימו לעולם, כי איך אפשר להגיע למקומו של השני, כי הרי כל אדם יש לו תכונות והרכבים שונים ומשונים, ואין אחד בעולם שדומה לזולתו. ולכן נמצא, שאי אפשר לעולם לדון את השני, וכן יאה.

ספר "מעשה אבות"

רבי נחוניא בן הקנה אומר: כל המקבל עליו על תורה מעבירין ממנו על מלכות ועל דרך ארץ; וכל הפורק ממנו על תורה, נותנין עליו על מלכות ועל דרך ארץ. (ג. ה)

לכאורה הו"ל למימר: כל שאינו מקבל, אלא דבאמת עול תורה נטול ועומד הוא על האדם מאיליו, ורק אם פורק אז נותנים עליו עול מלכות ועול דרך ארץ, ומה שאומר בתחילה "כל המקבל עליו על תורה", לאו משום שאינו כאן אלא משום דאף כשישנו כאן עדיין צריך לקבלו קבלת עצמו.

ספר "בצל אבות" על מסכת אבות

רבי מאיר אומר: ...ואם פטלת מן התורה יש לך פטלים הרבה פגגדך; ואם עמלת בתורה יש לו שכר הרבה לתן לך. (ד. יא)

שמעתי בשם ספר "תולדות יהושע", שר"ל אם בטלת בעת שהיה לך פנאי, אז יתבעו ממך גם על הזמנים שבטלת כדי להשיג הבלי הזמן, אחרי שנראה בעליל שלא היתה כוונתך כלל לכבוד השי"ת, ואם עמלת בתורה בעת שהיה לך פנאי, יש לו שכר הרבה ליתן לך, והיינו אפילו בעד כל הפעולות האחרות שעשית, אחרי שכולן היו סיבות להשלים רצון השי"ת.

חפץ חיים בספרו "שם עולם"

עשרה נסים נעשו לאבותינו במצרים ועשרה על הים וכו' (ה. ה)

לכאורה זה המשנה היא פלא, דמה היא עושה במסכת אבות, והרי אמרו (ב"ק ל.): האי מאן דבעי להוי חסידא

שמעון הצדיק היה משיגי פנסת הגדולה. הוא היה אומר: על שלשה דברים העולם עומד: ...ועל גמילות חסדים. (א. ב)

על גמילות חסדים: כשנתבונן היטב נראה, כי קיומו של כל המין האנושי תלוי במידת הצדקה והחסד, כי עתים שונים יש לכל אדם בעולמו, ובכל עת ועת זקוק הוא לסעד ועזר. כיצד: פעמים שהוא צריך שחברו יעזור לו בממונו, כגון להלוות לו הלוואה, וזה שייך אף אם הוא עשיר, או שחברו ימצא לו מלאכה כדי להשתכר בו, וזה כולל כמעט רוב המין האנושי. ולפעמים צריך שחברו יעשה חסד עמו בגופו, כגון בשמחתו, צריך הוא לאנשים שישמחו עמו (וזהו שמחת חתן וכלה), דכשהאדם מבודד לא יוכל להיות בשמחה. וכן כשהוא עצב צריך לנחמו ולדבר על לבו. ולפעמים כשהוא בדרך וטעון משא כבד, מוכרח הוא שיייעוהו אנשים, ואם הוא מוכרח לבוא לאחרים, צריך הוא שיכניסוהו כראוי לפי כבודו, וזהו מצות הכנסת אורחים, והיא שייכת גם לגבי אנשים שאינם עניים. ואם הוא חולה, זקוק הוא לאנשים שיבקרוהו לטפל בו אולי יוכלו להחלימו, ואם השלים ימי חייו ונפטר, בודאי צריך הוא לאנשים שיתעסקו בו בגמילות חסד של אמת. כלל הדבר העולם לא יוכל להתקיים בלתי מידה זו, לכך פירטה התורה בכמה מקומות שיתחזק האדם במידה זו. וזהו כוונת מאמרם על ג' דברים העולם עומד.

חפץ חיים בספרו "אהבת חסד"

הוא היה אומר: אם אין אני לי, מי לי? (ב. יד)

במשנה זו מלמד אותנו הלל את יסוד חיי היהודי. ויסוד זה עומד על ג' דברים. א) שכל עניני עבודת ה' חייבים להעשות ע"י האדם בעצמו, ואין שום אפשרות בעולם לזכות לאיזו שהיא מעלה בתורה או במידות בלי שתהיה יגיעה עצמית. ואפילו התעוררות דברי תוכחה חייב האדם להשמיע לעצמו ואין לו לסמוך בזה על זולתו. ב) אין מצב של שלמות אצל האדם בזה העולם, ותמיד יש מה לעשות, וק"ו בלימוד תורה.

ג) אין מציאות של זמן בעולם שאין בו איזה חיוב של עבודת ה', וכמש"כ (תהלים פח. ו): "במתים חפשי", ודרשו חז"ל כיון שמת האדם נעשה חופשי מן התורה ומן המצוות. אלו הם ג' העמודים, בעבודת האדם בעולמו. *ספר "מעשה אבות" על מסכת אבות*

הלל אומר... ואל תדין את חברך עד שתגיע למקומו (ב. ה)
זהו חסרון ברור שנובע מגאווה ומבטחון, שמרשה לעצמו לבקר את זולתו בשעה שהוא עצמו אינו יודע כיצד הוא היה מצליח להתנהג אם היה עומד באותו

וסמך לדבר מהא דאיתא במדרש: ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה, מנין היה יודע משה אימתי יום, אלא כשהקב"ה היה מלמדו תורה בכתב היה יודע שהוא יום, וכשהיה מלמדו על פה משנה ותלמוד היה יודע שהוא לילה. וכתב בשער הציון, דלית בזה אסורה, אלא שלכתחלה יותר טוב ללמוד מקרא ביום. אבל הרבה ספרים ההולכים לאורו של הארי"ל הזהירו מאוד על כך, כי יש בזה ענינים וסודות טמירים. אמנם פשוט שלא נאמר דבר זה אלא למי שיודע ללמוד, אבל לא למי שאינו יודע ללמוד כי אם לקרוא מקרא, כדי שלא יתבטל לגמרי, ואין למחות ולהעיר לו כלל. **בפסקים ותשובות**

פתגם: התגבר, להיפגע וליפול כל אחד יכול

ספר "שמחלה"

חקירה: ברכת כהנים

מקרינ לכהנים מחשש שיטעו, או מהפסוק "אמור להם" (אבן האזל תפילה יד-ג: רמב"ם- מהפסוק)

ספר "קובץ יסודות וחקירות"

סיפור: אל בחפזה

איש ה'חברה קדישא' לגם לגימה יתירה, נתבסס ונתעפרלה הכרתו, עד שחשבוהו למת. נטלוהו חבריו והחלו להכינו לקבורה. תוך כדי כך נתעורר מעלפוננו, הביט סביבו בתדהמה, ולבסוף אמר: לאט לכם, אם תביאו לקבורה כל איש, חברה קדישא, שמרבה קצת בלגימה, הרי לא תהיה, חברה קדישא כלל.

ספר "חד וחלק" חלק ג' (דף קסז)

שבת שלום

יוצא לאור לרפואה שלימה של דינה בת מרים, מאיר בן גבי זווירה, מוריס משה בן מרי מרים, סשא בנימינ בין קארינ מרים ויקטוריה שושנה בת ג'ויס חנה, רפאל יהודה בן מלכה, אליהו בן מרים, שלמה בן מרים, חיים אהרן לייב בן רבקה, שמחה ג'וזת בת אליז, אבישי יוסף בן שרה לאה, אוריאל נסים בן שלמה, פייגא אולגה בת ברנה, יוסף בן מייכה, רבקה בת לייז, רישירד שלום בן רחל, נסים בן אסתר, מרים בת עזיזא, חנה בת רחל, יעקב בן אסתר, דוד בן מרים, יעל בת כמונה, חנה בת ציפורה, ישראל יצחק בן ציפורה, רפואה שלימה ולידה קלה לרבקה בת שרה, יעל רייזל בת מרטינ היימה שמחה. זרע של קיימא לחניאל בן מלכה ורות אוריליה שמחה בת מרים. זיווג הגון לאלודי רחל מלכה בת חשמה. לעילוי נשמת: ג'ינט מסעודה בת ג'ולי יעל, שלמה בן מחה, מסעודה בת בלח, יוסף בן מייכה.

לקיים מילי דאבות, ומה יש פה לקיים. ונראה פשוט, דצריכים אנו לראות עד כמה עלינו לבטוח בה', וברוך שומר הבטחתו לישראל, והנה אבותינו במצרים היו בשפל המצב שיותר מזה כבר אי אפשר שיהיה, ואעפ"כ נושענו ביד חזקה ובזרוע נטויה ובמוראים גדולים, וזאת בזמן שהיו ראויים להגאל, והקב"ה חישב את הקץ, וכשהגיע הזמן היה בחפזון גדול. וכך כל אדם צריך להבין, כי גם בעיניו הפרטיים תבוא ישועתו בזמן המתאים והראוי, וכי היד ה' תקצר?

וכן הענין גם בעשרה ניסים שהיו על הים, כי כשעמדו על שפת הים היו במצב שלכאורה אי אפשר להנצל ממנו, כי מאחוריהם היו כל חיל מצרים ומלפניהם ים סוער ומסוכן, ומצדדיהם כל חיות הטרף שבמדבר ומעליהם שר של מצרים, והנה מכל הפתרונות האפשריים קרה הדבר הבלתי אפשרי ביותר, והוא שהים נהפך לחרובה ומי מילל. וגם מכך צריך היהודי להתחזק, וכשהוא שואל מאין יבוא עזרי ושערי ההצלה כביכול נעולים, יהיה לבו בוטח בה', ויכולה היא הישועה לבוא ממקומות לא צפויים לחלוטין.

ספר "מעשה אבות" על מסכת אבות

אָמַר רַבִּי יוֹסִי בֶּן קֶסְמָא: פְּעַם אֶחָת הָיִיתִי מְהַלֵּךְ בְּדֶרֶךְ, וּפָגַע בִּי אָדָם אֶחָד, וְנָתַן לִי שְׁלוֹם וְהִתְנַחֵתִי לוֹ שְׁלוֹם וכו' (ו.ט)

ולא אמר פעם הלכתי, ולימדך ש"פעם אחת" בלבד, פעם הראשונה שיצא כבר קפץ עליו יצר הרע, ודוקא מפני שהייתי מהלך בדרך, בא הנסיון, ומשמע דר"ל שאילו היה נשאר בבית לא היה קורה כלום.

ונראה לבאר ע"פ מה שהאריכו חז"ל (שבת ל.) בסיפור מיתת דוד המלך שהיה עוסק כל היום כולו בתורה ולא היה מלאך המות יכול לו, ומשום כך נעשה רוח חזקה בגן וקם דוד לראות ואז נפחתו המדרגות, ובזה נתפס ומת, ויש לדייק דאפילו בלכתו עדיין היה דוד המלך לומד, דהא הוצרך מלאך המוות להפחית המדרגה, והיינו כדי להפסיקו לגמרי, ואם כן נשאלת השאלה למה עוד בהיותו בחדרו לא עשה מלאך המוות מעשים להפסיקו מלימודו, אולם חזינן לכאורה דשונה הוא מקום עצם העסק בתורה להליכה בדברי תורה. ולזה המקום עצם הלימוד והעמל לא היה יכול לו כלל, רק הוצרך 'להוליכו', שיהיה מהלך, אף שגם כשהיה מהלך עדיין היה עוסק ג"כ, מ"מ דקדק לומר דהלימוד שמחוץ לבית המדרש, שאני, וברגע שיוצאים הרי זה מסוכן.

ספר "בצל אבות" על מסכת אבות

הלכה: בענין לימוד תורה שבכתב בלילה

כתב השו"ע (יו"ד סי רמ"ו סכ"ד): יזהר בכל לילות וכו', אלא בדברי חכמה ותלמוד תורה. ובפסקים ותשובות (אות נט) כתב: ואיתא בכתבי האריז"ל, שאין לקרות מקרא בלילה והובא בבאר היטב (או"ח סי רל"ח סק"ב).

